

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul III. — No. 1

3 Ianuarie, 1898.

ÎN ANUL NOU

Dacă ar fi să aruncăm o privire generală asupra anului trecut, am putea constata, că, pe de o parte furia dușmanilor noștri a mers mereu crescînd și astfel situația Românilor de peste munți a devenit din grea ce era, cu adevărat insuportabilă.

Dar pe de altă parte, trebuie să ne bucurăm că condițiunile de rezistență ale noastre, ale tuturor, s'au ameliorat.

La Ligă, Românii și-au dat mîinile, uitînd disensiunile efemere dar fatale din trecut, și astfel o pace sinceră și o armonie deplină au intrat în rîndurile noastre cimentîndu-le văzînd cu ochii.

În Transilvania, curente oportuniste față cu guvernul unguresc au dispărut, și cu ele dispărut-au și motivele de neînțelegeri și de vrajbă între frați. Pe zi ce merge rîndurile luptătorilor sinceri se încheagă în jurul programului *autonomist*, pe tărîmul *federalismului*. Covîrșitoarea majoritate a Românilor de peste munți știu că pe cît timp există Dualismul, soarta lor nu se poate schimba. Pentru ideia *uniunii personale*, cu alte cuvinte pentru *Kossuthism*, ei nu au fost accesibili în trecut și nu pot fi nici astăzi. Ei și părinții lor au luptat sub drapelul negru-galben al imperiului «*pentru patrie și Împărat*» — cu

devotamentul sincer al unui popor tradițional de credincios Casei de Habsburg și unității imperiului. Dacă Maghiarii au isbuțit să statornicească timp de trei-zeci de ani Dualismul, ei tot n'au putut, cu toate machinațiunile lor, să-și cîștige între Români o grupare de seamă pe care s'ar putea răzima fie pentru menținerea Dualismului, fie pentru desfacerea Ungariei de către Austria. Astfel, cu toate profundele decepțiuni, cu toată amărăciunea firească de cari s'au resimțit adese-ori Românii în ultimii trei-zeci de ani, loialitatea lor față de tronul habsburgic a rămas neclătinată și credința lor în posibilitatea și necesitatea reconstituirei imperiului statornică a rămas în tot cursul acestor lungi și grei ca plumbul ani trei-zeci la număr. Nu lipsa de pricepere politică, nu naivitatea, precum credea unul și altul dintre cei ce nu le cunoșteau împrejurările, ci un sănătos instinct de conservare națională a fost și este motivul profund care i-a făcut să țină la «*draguțul lor de Împărat*» și la putința reînțremării împărăției lor.

Nimănui nu-i este dat să cunoască tainele viitorului. Dar trebuie să ne bucurăm văzînd, că baza aceasta federalistă și imperialistă e destul de puternică spre a uni pe frații noștri pentru o luptă cu adevărat solidară în contra întreg sistemului de ma-

ghiarizare și a temelilor putrede pe care acesta se sprijinește.

Dacă unii sau alții dintre Românii din Transilvania au crezut, într'un moment de falsă orientare politică, că inaugurând o eră de blindețe sau de rezervă bine-voitoare față cu guvernele maghiare, acestia au să intre pe calea concesiunelor, — vremea a dovedit că această credință era neîntemeiată.

Dar această politică a avut și în partidele noastre susținători convinși. Și între liberali și între conservatori au fost oameni de valoare care au considerat o asemenea politică destul de practică și posibilă spre a fi recomandată și de aici Românilor transcarpațini.

Politica noastră militantă, sbuciumată de pasiuni ce nu stau adese-ori în nici un raport cu binele public, s'a legat și de această chestie și cuvântul greu de «*trădare națională*» a fost aruncat în fața celor ce recomandaseră mai întâiu Românilor de peste munți o atitudine oportunistă față cu guvernele maghiare. Cuvântul era crud, pentru că ataca patriotismul unor adversari *Români*, dar era și ne-sincer.

Dar în sfârșit, această armă fu tocită și astăzi nimeni nu o mai ia în serios. Știm cu toții, că, slavă Domnului, *trădători nu au fost în trecut și nu sunt nici în prezent în mijlocul Românilor*. Dacă unii și alții dintre oamenii noștri erau nevoiți a da celor de peste munți svaturi de moderațiune în principiile lor și în acțiunea lor politică, aceasta era o chestiune de apreciere și de situații dificile. — Trăim într'o epocă luminată, într'un secol și într'o țară unde libertatea gândirii și a cuvântului, libertatea convingerii este garantată de legi pozitive. Să căutăm să fie garantată și de *respectul reciproc*. Căci nu există o tiranie mai crudă și mai stupidă decît terorismul unor opinii asupra altora. Să ne ferim de asemenea terorizări, pentru că

ele sunt nota dominantă în țări cu o democrație decadentă, în țări cu regim de ordinară demagogie. În Mexic și Brasilia, în Venezuela și Republica Argentina există și înflorește acest sistem de teroare frazeologică. Nimeni dintre Românii gânditori și patrioți nu va putea dori să familiarizeze și să deșvolte mai departe un asemenea sistem de discuțiune în țara noastră, care numai ca element de ordine și de civilizare poate dăinui și poate să tinză a-și face drum la simpatiile națiunilor culte.

Și sub acest raport, anul trecut însemnează un progres. Discuțiunea răspunsului din urmă al Camerelor Române la Mesajul Tronului s'a mișcat foarte mult în chestiunea națională. Dar nu numai că acușările nu mai pomeneau despre «*trădări naționale și vânzări de neam și de țară*», — ci mai toți oratorii au ținut să accentueze cît de absurde sunt asemenea apostrofări.

D. *Dimitrie Sturdza* a zis apoi, cu drept cuvînt, «*dacă am fost nedrepti unii față de alții în trecut, să căutăm a fi drepti pe viitor.*»

Să sperăm deci, că revirimentul acesta va fi durabil, pentru că numai astfel vom ajunge ca partidele noastre să se apropie pe tărîmul chestiunii naționale, și atunci putem fi siguri, că de fapt Țara întreagă, condusă de înțeleptul ei Rege, va putea dovedi în chip practic și simțitor, că cele trei milioane de Români din Transilvania pot să conteze pe un sprijin real și demn de Statul Român, de sentinela Românis-mului.

După toate acestea, credem că avem cuvinte a privi cu liniște și nădejde în anul în care am intrat.

Lil.

DIPLOMATIE UNGUREASCA

Kossuth cel bătrîn ştia, că întreaga naţiune maghiară aprobă principiile sale, dar ea nu considera «momentul oportun» de a încerca să le realizeze. Marele duşman al Austriei şi al Dinastiei de Habsburg a murit de sigur cu convingerea, că ideile sale abea după moartea sa vor prinde viaţă.

Fiul său, *Kossuth Ferencz*, s'a stabilit, după moartea părintelui său, în Ungaria şi a fost proclamat şef al partidului independist. O inteligenţă mediocră, acest nou şef al Kossuthismului abea acum avu prilejul să dovedească, şi celor ce nu ştiau, că este şi el, ca toţi partizanii săi, un instrument în mina guvernului. Căci ştiut este de mult, că d. *Coloman Tisza*, fostul ministru preşedinte de tristă aducere aminte, îşi începuse cariera politică prin a fi Kossuthist fervent, şi prin a proclama opera lui *Deak* ca o *trădare naţională*. Îndată însă ce întrevăzu posibilitatea de a forma el însuşi un minister, el abjură în cunoscutele «*puncte din Bihor*» (prin un discurs-program) toate principiile Kossuthiste. În curînd ajuns şeful guvernului, *Tisza* încuraja pe sub mină propaganda Kossuthistă şi aduse o droaie de deputaţi Kossuthişti în Cameră, «mulţumindu se» a-şi făuri majoritatea guvernamentală din colegiile electorale ale naţionalităţilor. Scopul său era, ca prin o asemenea primejdie Kossuthistă să forţeze la toate ocaziunile mina *Împăratului*. Astfel ajunse a se afişa indispensabil. Şi politica lui a prins. Dar ea avea pe Kossuthişti la discreţiunea ei. Opoziţia acestora se făcea de conivenţă cu guvernul.

Acest raport pare a se schimba acum. Şi într'adevăr. Actualii independişti începură, în faţa reînnoirii compromisului economic cu Austria, o agitaţiune grozavă

de — fraze. Făceau o gălăgie asurzitoare, cerînd ca guvernul să proclame imediat autonomia vamală a Ungariei. Cînd se svonise că *Bánffy* va prezenta Camerei proiecte de legi spre a stabili deocamdată o prelungire provizorie a comunităţii vamale cu Austria, Kossuthişti făceau spume la gură, invocau pe *Arpád* şi pe *Dumnezeul Maghiarilor* şi ameninţau în gura mare, că această lege n'are să treacă, că au să-l vinture pe *Bánffy*, precum l'au pus pe goană *Nemţii* pe *Badeni*, că au să vină în Cameră cu «*ciomege şi cu pălăriile în cap*», cu un cuvînt că au să dovedească, că vestitul *Wolf*, şeful obstrucţionismului din Camera Austriei, a fost mieluşel în comparaţie cu ei. În faţa acestei «*agitaţiuni a opiniei publice*» — *Bánffy* rugă pe *Împăratul* să-i dea voie a redacta proiectele provizoratului astfel, ca prin ele să poată desarma pe Kossuthişti! Şi el reuşi să dea astfel acestor proiecte de legi un colorit foarte independist, siluind prin ele pe guvernul Austriei ca *pînă la 1 Maiu* să reguleze în mod constituţional compromisul economic cu Ungaria. Dată fiind situaţia parlamentară destrăbălată din Austria şi aproape imposibilitatea de a se reveni acolo pînă la 1 Maiu la forme constituţionale, procedarea lui *Bánffy* pare echivalentă cu pregătirea terenului pentru proclamarea independenţei vamale a Ungariei.

Care va să zică, de aci înainte guvernul maghiar îşi apropie el însuşi principii Kossuthiste, şi de aceea nu mai pare inclinat a menaja pe Kossuthişti. Din contra, i se pare că acţiunea turbulentă a acestora i-ar putea încruşişa de aci înainte planurile, şi de aceea caută să desorganizeze partidul Kossuthist, chit ca să facă *el* această politică.

Aşa se poate explica ideia unor profunde disensiuni în rîndurile Kossuthiştilor. Se vede că *Bánffy* a cîştigat pe cîtiva dintre

ei, ca să împiedice prin ei continuarea obstrucției. De aceea vedem, că guvernamentalii mereu răspindeau știri de teroare între Kossuthiști, arătându-le că «patria s'ar fi găsit în mare primejdie», că așa numita «Camarillă dela Viena ar fi pregătind o cursă», că «Viena ar fi încurajând pe naționalități ca tocmai acum să pornească agitațiunii în contra Maghiarismului!» Și vestitul Ieszenszky mereu se învârtea în culisele Camerei săvârșind o acțiune specială. Ziarele ungurești ne o spun, că el teroriza mereu pe Kossuthiști cu știri alarmante, arătându-le nevoia de a înceta obstrucționismul, pentru că Viena ar fi dorind să siluească pe Bánffy a porni pe calea ordonanțelor și a suprimării constituției...

Că larma și agitația lor ar fi minînd de astă-dată apa pe moara «Camarillei», și cite și mai cite!...

Faptul e, că din această luptă Bánffy a ieșit nu numai biruitor, ceea ce n'ar fi nimic, dar a cîștigat foarte mult în opinia publică maghiară, iar partidul Kossuthist e în plină descompunere. Precum se vede Maghiari consideră că a sosit timpul, ca însuși guvernul să facă, în deplină cunoștință de cauză, politica lui Kossuth față cu Viena. Tactica se vede a fi aceasta: dificultățile reînnoirii compromisului și a stabilirii cotei-părți vor constrînge pe Împăratul să ceară o *revisuire a Dualismului*. Nimeni nu poate ști în ce sens. Natural ar fi, ca bazele actuale să fie modificate. Pentru acest cas guvernul maghiar se prepară el însuși și pentru toate eventualitățile. Dar ține foarte mult a arunca vina pentru provocarea acestor eventualități asupra Austriei. El vrea cu orice preț să producă impresia, că ar fi stînd ferm pe actualele baze și că nici nu s'ar fi gîndind să le schimbe în sens Kossuthist — Iată de ce trebuia împiedicată obstrucția Kossuthistă. Cu alte cuvinte, Bar. Bánffy a desagregat în cele din urmă pe Kossuthiști, pentru că

ține să ia el chestia în mînă, dar să păstreze legitimitatea schimbării de front a guvernului unguresc, cînd o fi să fie!

Probabil că stăm în fața unor mari întimplări.

Dan.

DE PESTE MUNTI

GRUPAREA MOCSONYISTĂ — ADUNAREA
DELA ARAD — SPIRITUL GENERAL —
PLANURI

Dela Timiș, Decembrie 1897.

Gruparea din jurul domnului Dr. Alexandru Mocsonyi (citește: *Mocioni*) a hotărît, precum știți, să supprime organul ei de publicitate «*Dreptatea*» cu începere dela Ianuarie.

Această suprimare n'a surprins, la urma urmelor, pe nimeni, pentru că se știa că numitul ziar o ducea rău de tot din pricina numărului foarte restrîns de abonați și, dintre ei, a numărului foarte mare de res-tanțieri, căci și la noi s'au cam înmulțit aceste parasite cari primesc un ziar cite un an de zile, îl cetesc, dar nu au simțul de corectitudine de a-și achita îndatoririle lor, de și ar putea jertfi atîta seamă pentru un organ național, care, ca toate ziarele noastre, luptă cu enorme dificultăți aici într'o viață publică dușmană.

Era deci de așteptat, că *Dreptatea* are să apună mai curînd sau mai tîrziu. A făcut însă oare-care impresie declarațiunea prin care fondatorii ei motivează politicește suprimarea gazetei. Gruparea Mocsonyistă s'a convins în sfîrșit, că Ungurii nu vor să știe de nici un fel de *modus vivendi*, de nici un fel de transacțiune cu Românii, ci

numai maghiarizarea acestora îi preocupă.

Păcat, că d. *Mocsonyi* și amicii săi abia acum s'au convins despre imposibilitatea unei împăcări cu Ungurii sub sistemul dualist. D. *Mocsonyi* este netăgăduit un om superior, atît din punctul de vedere al culturai cit și din al inteligenții. Toată lumea românească dela noi știe, că d. *Mocsonyi* e un model de corectitudine și de onestitate politică. Și sub acest raport și aderenții săi sunt oameni frunțași. Păcat dar că asemenea oameni de valoare s'au mărginit ani de-a rîndul la o politică, în fond, cu desăvîrșire negativă. Căci, mă întreb, la ce au reușit ei în lungul timp ce a trecut de cînd d. *Mocsonyi* a renunțat la deputăție în Camera maghiară? Atunci se convinseseră, că în Parlament nu pot face nimic. Acum s'au convins, că nici în afară de Parlament nu pot face nimic cu politica lor cu desăvîrșire teoretică. De geaba se plîng fundatorii, că politica lor n'a găsit resunet în poporul românesc, precum n'a găsit o apreciere nici la Unguri. Cine-i cauza? Evident că cei ce s'au pus în contradicere cu opinia noastră publică. Deh, așa săraci și provinciali cum vom fi noi, dar tot este și la noi un simțimînt general și rău pățesc cei ce îl nesocotesc.

Nu-i vorbă, *Mocsonyiștii* au stat și ei pe baza programului național, dar precum se știa și precum se vede din declarațiunile lor, ei aveau gîndul rezervat de a sacrifica într'un moment dat principiul autonomist, căci altfel ce rost ar avea să declare ei însuși, că federalismul ar fi însemnînd o slăbire a unității Statului?

De sigur, nici un om de bună-credință nu se poate îndoi un singur moment de sinceritatea sentimentelor naționale ale grupărei *Mocsonyiste* și de aceea mare nedreptate i s'a făcut, cînd a fost presintată că ar fi stînd în înțelegere cu Ungurii spre a crea dificultăți cauzei naționale.

Această acuzare de trădare și de vînzare de neam a fost de sigur cea mai pătimase și răutăcioasă învinuire ce s'a putut arunca în fața acestor oameni de inimă și de caracter.

Dar nu e mai puțin adevărat, că și *Mocsonyiștii*, în dorul lor de a păstra cu o scrupulositate adese-ori pedantă, căile legalității, au uitat, că politica nu se face numai în ziare. Ei însă nu, voiau să știe nimic de adunări de protestare, de meetinguri populare, de manifestări de voință și tărie. Prea au făcut multă *diplomație* și prea n'au făcut *politică practică*, iată cauza eșecului lor.

Nu-i vorbă, li s'a făcut și imputarea că ar fi avînd oare-cari înclinări pentru idealul partidului *Kossuthist*.

Această învinuire le-a stricat și ea foarte mult. Negreșit, nu-mi aduc aminte că d-l *Mocsonyi* să se fi declarat vr'odată unde-va pentru uniunea personală, dar nu e mai puțin adevărat, că nu s'a prea arătat supărat de asemenea acuzări, cel puțin nu le-a desavuat în mod destul de categoric. Apoi, atîta îi trebuie unei grupări dela noi, să simpatizeze cu *Kossuthiștii* și poți fi sigur că are să rămînă izolată. Ori-cum ar judeca cine-va atitudinea de trei-zeci de ani încoace a Austriei față de noi, în mijlocul nostru *Kossuthismul* a fost și rămîne simbolul asuprirei maghiare și nimeni nu vrea să știe de el.

Dar zic, păcat de *Mocsonyiști* mai ales că Banatul e o țară mîndră românească unde nu-i picior de Ungur și unde, la o populațiune românească de vr'o 700.000 un organ de publicitate ar putea să se mențină, dacă gruparea ce l'ar susținea ar face o politică agreată de popor.

Mocsonyiștii, suprimînd *Dreptatea* se retrag în rezervă. Oare altă grupare nu s'ar putea înjgheba în locul lor? . . .

* * *

Adunarea ce era să se țină la Arad fu

și ea oprită ca și cea dela Sibiu. Cei ce au fost la Arad spun că era să fie o adunare foarte frumoasă, dar chiar așa Ungurimea din Arad a avut prilej să vadă, că țărani noștri români sunt gata în orice împrejurări a se întruni când vorba e de a-și arăta nemulțumirea lor cu politica de maghiarizare.

* * *

Dar opiniunea noastră publică ar dori ca toate rîndurile luptătorilor noștri să se strîngă, pentru că numai astfel s'ar putea produce o acțiune în numele întregului popor. Nimeni nu este descurajat; că Ungurii au oprit prin ucazurile lor întrunirile dela Sibiu și Arad. E o ticăloșie fără seamăn, dar ea nu ne-ar putea ține în loc, numai dacă fruntașii noștri ar putea să curme orice pricină de neîncredere între ei și ar izbuti astfel a se manifesta ei uniți și neînfrinți. Căci poporul, har Domnului, e plin de vigoare și de nădejde, el abia așteaptă să mai fie chemat în orașe să afle și el dela conducătorii săi cum stau treburile țării și cum să punem capăt stăpînirii ungurești.

Dar ce vreți, s'a încuibat și la noi politica militantă din România și unii din oamenii noștri par-că nu ar avea destulă tărie să se desfacă de ea.

Dar să nădăjduim, că tot va fi cu puțință, în cele din urmă, a se face o concentrare strînsă pe baza neutralității față cu partidele din țară. Am prea multă încredere în bunul simț și în dragostea de neam a oamenilor noștri, ca să nu cred că vor face tot posibilul ca pacea și duhul frăției să țina ferecate șirurile tuturor Românilor.

Delatapia

RAPORTUL

ÎNTRU

POLITICĂ ȘI MORALĂ

După I. C. BLUNTSCHLI

Machiavelli a fost cel dintîiu scriitor care a desfăcut politica de morală și a declarat, că practica politică e neatîrnătoare de preceptele morale.

Pentru el, unicul criteriu de a apréia politica este de a se ști, dacă ceea ce faci e bine sau nu pentru scopurile Statului. Lui îi este indiferent, dacă acțiunea bărbatului de Stat e morală sau pățimașă, el nu cere decît ca acea acțiune să fie utilă Statului. Dacă o crimă e folositoare Statului, el o recomandă; dacă mărînimia e păgubitoare Statului, el o condamnă. El o spune verde, că pentru un Domnitor este adese ori mai folositoare aparența virtuții, decît virtutea adevărată, și preferă atunci acesteia pe cea d'intîiu.

De atunci se numește în politică *machiavelism* tocmai această purtare imorală și fără conștiință, dar prudentă din punctul de vedere al Statului sau fie și numai al șefului Statului.

Frederic cel Mare, pe cînd era încă prinț tînăr, și-a exprimat în scrierea sa, «*Antimachiavel*», indignarea în contra acestei doctrine. Ca rege a făcut și el o distincțiune între politică și morală și a ridicat considerațiunile pentru binele Statului la cea mai înaltă lege a acțiunii politice. Dar el totu-și era pătruns de convingerea, că politica trebuie să fie într'o legătură internă și indisolubilă cu ordinea morală și că e foarte primejdios a despărți pe una de alta.

În distincțiunea științifică dintre politică și morală noi vedem un mare și durabil progres. Abia acesta a făcut cu puțință ca politica să devină o știință independentă. A gîndi politicește însemnează a

gîndi din punctul de vedere al Statului; a judeca moralicește va să zică a considera faptele omenesti din punctul de vedere al ordinii etice după categoria: «*bun sau rău.*»

Dar *Machiavelli*, căruia nu i se poate contesta meritul acestei distincțiuni, a trecut pe un tărîm de exagerări pînă a despărți cu desăvîrșire politica de morală și astfel a slăbit și puterea binelui între oameni, a îmboldit enorm setea de stăpînire a domnitorilor și a falsificat teribil practica politică.

Ținem prin urmare, la relativa independență a științei politice, dar recunoaștem, că practica politică nu se poate pune în contradicție cu legile ordinii morale a lumii.

Nu vorbim aici de legea morală ce se propovăduiește lumii prin o arătare religioasă ca o poruncă a lui Dumnezeu. Această lege morală e religioasă și ea are o sferă de acțiune asupra credincioșilor. Noi ne gîndim la legea morală ce este *derivată din natura omenească* și este recunoscută de *rațiunea omenească* ca o ordine deplin întemeiată a întregii vieți omenesti.

E cu neputință de admis, că politica, ca o manifestare a vieții omenesti comune în Stat ar putea fi cu desăvîrșire despărțită de această lege morală și ar putea fi absolut neatîrnătoare de ea. Aceasta e tot așa inadmisibil precum e de imposibil în economia politică a nesocoti legile fizicii și ale matematicii.

De oarece politica are să promoveze binele poporului și al societății și tinde la o perfecționare a comunității, ea trebuie să țină seamă de problemele etice ale vieții omenesti și de menirea omenească în genere pe care o indică morală.

Prin urmare nu se poate admite totala separațiune a politicii de morală și mai puțin încă antagonismul ostil acelei dintîu împotriva celei din urmă, ci păstrarea legăturii interne între amîndouă.

Atît în hotărîrea scopurilor politice cît și în alegerea mijloacelor, considerațiunile morale nu sînt pînă la urmă nesocoti.

Scopurile politice pot să fie din punctul de vedere al moralei, *indiferente*, dar nu e admisibil ca ele să fie *imorale*.

Multe reforme politice se fac din motive juridico-tehnice sau militare și economice; monumentele pe cari le ridică Statul sunt o rezultată a entuziasmului pentru frumos. Cînd se introduce o nouă procedură procesuală, cînd se organizează sau se exercită armata, cînd se alege un *sistem* vamal sau se aplică un stil arhitectonic, în toate aceste decisiuni considerațiunile morale nu au mai nici un amestec.

Dar de vreme ce bărbații de Stat sînt oameni, nici ei nu se pot desface de îndatoririle generale ale oamenilor și nu pot deci, în exercitiul chemării lor, să lucreze în potriva menirii morale a omenimei, cu alte cuvinte ei nu au voie a urmări pentru Stat scopuri pe cari morală le condamnă.

Acest adevăr nu le era necunoscut popoarelor din antichitate. El este propagat cu multă insistență în scrierile sfinte ale Inzilor, Iudeilor, Chinezilor, și este întărit prin evlavie religioasă pentru autoritatea lui Dumnezeu sau a Zeilor. Dar cu toate acestea, practica veche era în aceste privințe foarte slobodă. Rivna de domnie a popoarelor și egoismul deținătorilor puterii nu se preocupau prea mult de aceste prescripțiuni. Intinderea puterii și exploatarea supușilor au fost foarte rar moderate și restrînse de aceste considerațiuni morale.

Dar și în politica veacurilor din urmă rar de tot s'a avut în vedere criteriul moral. Legea morală interzice omului de a exploata pe de aproapele său ca pe un simplu obiect al plăcerii și al domniei, și constrînge pe fiecare să respecte în seamănu lui o ființă rațională de acelaș gen.

Și cît de des și de nemăsurat a fost, în contra acestei legi morale, întinsă și folo-

sită domnia arbitrarului a Domnitorilor și a favoriților lor spre a procura o satisfacțiune pornirilor rele ce încolțesc în pieptul omenesc.

Dar opiniunea publică se desvoltă încet și devine o *conștiință publică* și începe a-și manifesta avertismentele sale mai lămurit și a pronunța blamul sau lauda mai deslușit, după cum ea observă o contradicere sau o armonie între țintele politice și între problemele etice ale vieții.

Emanciparea unei națiuni asuprite în robie străină, asigurarea păcii, lățirea și ridicarea civilizațiunii, creșterea cetățenilor pentru libertate, nobilitarea culturii, promovarea instituțiunilor umanitare etc. sunt probleme atât politice cât și morale ale vieții și sunt respectate în de obște.

Dar și sofistii au aici un larg teren de acțiune. Prea ușor le succede lor a îmbrăca patima egoistă cu frumoasa mantoaă a tendințelor etice numind domnia arbitrară ordine, prezentind cucerirea ca lățire a civilizațiunii și revolta în contra autorității Statului ca libertate.

Dar mult mai greu este a preciza raportul dintre cerințele etice și mijloacele politice.

Moralistii înclină a aplica aceiaș regulă, pe care am recunoscut-o și noi pentru *scopurile* politice, și la *mijloacele* politice. Ei admit, ca în practică să fie aplicate mijloace moralicește indiferente, dar ei nu admit că se aplică une-ori și mijloace moralmente impure. Simțul moral și consecința logică par a declara irecuzabilă această pretențiune.

Cu toate acestea, fiecare privire în istorie sau în viața practică a prezentului ne arată, că stricta observare a acelei reguli întâmpină mari dificultăți și de fapt nu e posibilă. Nu se poate să nu vedem că pentru Stat e mai bine dacă el este mîntuit, prin un om energic dar lacom de domnie, din mare primejdie, decît cînd el este slăbit printr'un regent fricos, dar plin de virtuți personale; tot așa este mai bine

ocrotit interesul binelui public dacă o pornire vanitoasă înaintează opere bune pentru comunitate, decît dacă o smerenie evlavioasă nu face nimic.

De aceea mulți politici au tăgăduit fără înconjur aplicabilitatea acelei reguli morale în mijloacele politice și au susținut, că maxima jesuită: «*scopul sfințește mijloacele*» e negreșit condamnată în morala privată, dar e indispensabilă ca maximă politică.

Dar ori-ce cercetare mai serioasă arată lămurit ce colosală primejdie se cuprinde în această opiniune pentru întreaga ordine morală. Dacă Statul înfrumusețează imoralitatea mijloacelor politice prin moralitatea scopurilor, ce mai poate împiedica atunci pe particulari să imiteze pilda Statului? Și așa oamenii au inclinarea, dacă au comis vr'o faptă rea, să se scuze în fața lor și a altora susținind, că fapta comisă le era un miloc pentru un scop bun. Dacă s'ar generaliza astfel maxima jesuită, autoritatea legii morale ar fi cu desăvîrșire paralizată iar vinătoarea sălbatică a tuturor postelor păcătoase nu numai, că nu ar mai putea fi mărginită prin șireata pretextare a unor scopuri laudabile, ci ar fi deslănțuită și ațîțată. Armonia ordinei etice a lumii s'ar frînge dacă s'ar admite discordul între scopuri morale și mijloace imorale, dacă legea morală nu ar avea autoritate de-cît pentru scopuri, dar ar fi neputincioasă în alegerea mijloacelor.

Nu e ușor a găsi o eșire din acest labirint. Pretențiunea fără reserve a moralistilor apare inaplicabilă iar opiniunea sofistilor politici e pernicioasă pentru ordinea morală. Ca să ne dumerim asupra acestei chestii, trebuie să examinăm mai deaproape natura Statului, iar pe altă parte trebuie să aprofundăm raportul noțiunii *raii* cu ordinea morală a societății omenești.

(Va urma)

DER NATIONALE FÖDERALISMUS

IN
ÖSTERREICH-UNGARN

Das Wiener *«Deutsche Volksblatt»* veröffentlichte neulich diesen Leitartikel, den wir reproducieren weil er auch dem Standpunkte der Rumänen Ungarns und Siebenbürgens entspricht.

Es mehren sich täglich die Anzeichen, dass es aus den heutigen politischen, nationalen und staatsrechtlichen Krisen keinen Ausweg geben kann, solange man, von Einzelfragen eingenommen, die grossen, entscheidenden Linien unserer allgemeinen Lage aus den Augen verliert und sich somit zu keiner einheitlichen Auffassung der Situation emporschwingen kann. Angesichts so vieler nationalen und staatsrechtlichen Fragen übersieht man stets die Nationalitätenfrage selbst und deren Beziehungen zu den Bürgerschaften der Existenz des Reiches. Man lancirt stets Schlagworte, aber keine Ideen; man spricht stets von «Staatsrechten der Königreiche und Länder», als ob es sich um antiquirte Pergamente und nicht um lebende Völker handeln würde; man glaubt den Föderalismus in den Grund gebohrt zu haben, wenn man ihn, theils gedankenlos, theils parteiisch und absichtlich als eine «Auflösung» des Reiches hinstellt; man fordert nationale Abgrenzung in Böhmen, thut aber empört, wenn Slovenen, Italiener, Ruthenen u. s. w. auch von einer nationalen Abgrenzung zu reden sich erdreisten. Man sieht das ganze Reich auf seiner morschen dualistischen Grundlage wanken, erhofft eine Rettung von dilettantenhaften «Provisorien», aber an die Schaffung eines staatsmännisch ernstesten Definitivums — denken die Wenigsten.

Die Lösung der Nationalitätenfrage liegt nun einmal in der nationalen Abgrenzung der Völker des Reiches und der Einführung einer Bundesstaatsverfassung. Wohl denken auch die Slaven an Föderalismus, aber sie ver-

quicken ihn eben stets mit der Wiederherstellung von Königreichen und Ländern auf Grund historischer Rechte. Thöricht wäre es anzunehmen, dass auf dieser für Nationalitätenfragen unnatürlichen Grundlage das Reich und seine Völker irgendwie zur Ruhe gelangen könnten. Im Gegenteil. Man könnte wohl an Stelle des österreichischen Nationalitätenstaates, oder der zwei, österreichisch-ungarischen, Nationalitätenstaaten, deren vier oder fünf errichten, aber offenbar könnte man dadurch alles Andere bezwecken und erreichen, nur keine Lösung der Nationalitätenfragen. Denn nicht die Differenzierung unseres Nationalitätenreiches in mehrere kleinere polynationale oder Nationalitätenstaaten mit ebenso vielen Sprachen- und Nationalitätenfragen- und Misèren — kann und soll heute das Bestreben unserer Staatsmänner sein, sondern die Schaffung, wenn auch noch so zahlreicher Nationalstaaten in einem einheitlichen österreichischen Bundesstaate. Kann denn irgend ein Kenner unserer Verhältnisse behaupten, die Spaltung unseres Reiches in den dualistischen Staatenbund hätte wenigstens in einem dieser zwei Staaten der Nationalitätenfrage die Spitze benommen? Oder weiss man nichts von der tiefen Erbitterung der Rumänen und Sachsen, der Serben, Kroaten und Slowaken gegen ihre magyarischen Unterdrücker?

Die Haltung der deutschen Oppositionsparteien andererseits hat in der letzten Zeit den klaren Beweis erbracht, dass man Oesterreich ohne oder gar gegen die Deutschen auf die Dauer nicht regieren kann. Niemand kann sich mehr der Illusion hingeben, die Deutschen könnten je unter das caudinische Joch des tschechischen Staatsrechtes gebeugt werden.

Unstreitig haben die Tschechen, wie jedes in compacten Massen im Reiche wohnende, Steuer und Blut opfernde Volk ein Recht, im Reichsverbände eine bis zu einem Punkte au-

tonome Staatsindividualität zu bilden, aber bloß auf ihrem eigenen nationalen Gebiete, nicht aber auf «historischem», heute einer compacten deutschen Bevölkerung angehörenden Gebiete. Das moderne nationale Princip, auf welches die Tschechen, wie alle übrigen Völker sich stets berufen, hat mit historischen Rechten so gut wie nichts gemein, es sei denn zufälligerweise, bei Völkern, deren allgemeine ethnische Grenzen mit deren politischen eben identisch sind.

Die dualistische Staatsform ist aber eine offenkundige Anerkennung gerade des *historischen* im Gegensatz zum *nationalen* Princip, und so lange dieselbe bestehen bleibt, kann man sich füglich nicht wundern, wenn die Tschechen die Anerkennung ihres historischen Staatsrechtes als *conditio sine qua non* ihrer Aussöhnung bezeichnen. Wenn nun deutsche Parteien und deutsche Pressorgane noch immer für die Aufrechterhaltung des Dualismus Lanzen brechen, so ist das Gespenst des tschechischen Staatsrechtes eben nicht zu bannen.

Man muss dieser fatalen Ergebnisse der «historischen» Auffassung der Nationalitätenfragen stets eingedenk sein, wenn man an eine Beilegung der allgemeinen Contrasten denkt.

Nun irrt man aber, wenn man da glaubt, dass die Lösung unserer allgemeinen Krise bloß von der Beseitigung der deutsch-tschechischen Frage abhängt. Das ist bekanntlich nur eine der vielen nationalen Fragen unseres polyethnischen Reiches, und die schier unendliche Kette von einseitigen «Ausgleichen» ist ein Beweis, dass man auf diesem Wege zu einem Frieden einfach nicht gelangen kann. Man muss eben einsehen, dass die deutsch-tschechische Frage nur gelöst werden kann, wenn man sich entschliesst, den ganzen Complex der Nationalitätenfragen unserer

Monarchie einer Lösung entgegenzuführen. Und da muss man von einer einheitlichen und naturgemässen Auffassung ausgehen, um zu einem einheitlichen und einen Erfolg verbürgenden Schluss gelangen zu können.

Alle unsere nationalen Fragen sind ihrer Natur nach keine *Sprachen*, sondern wahre *staatsrechtliche* Fragen. Das ist heute für jeden unbefangenen Politiker klar. Man mag die Dinge drehen und wenden, wie man will, das Eine steht fest: *Die Nationalitätenfrage ist eine Verfassungsfrage*. Hätte man sich dieser Erwägung nicht Jahrzehnte hindurch verschlossen, unser Reich stünde heute auf unverrückbaren Grundfesten und alle gegenwärtigen Krisen wären uns erspart geblieben.

Jedes zum vollen Nationalbewusstsein erwachte Volk will eben seine öffentlichen Angelegenheiten selber, *autonom*, verwalten. Diese Bestrebungen sind ein natürliches Ergebnis des allgemeinen Culturfortschrittes und nur politisch Kurzsichtige können sie als künstliche Eingebung seitens einer gewissen Camarilla oder seitens auswärtiger politischer Factoren hinstellen.

Zu diesem Bewusstsein sind aber heute bereits alle Völker der Monarchie gelangt. Und dieses Bewusstsein constituirt ein *Recht*, welches kein vernünftiger Politiker wegdisputiren kann. Dieses Recht ist aber ein *staatsbildendes* und fordert Anerkennung innerhalb der Machtsphäre des Reiches.

Diese theoretischen Rechte der Völker müssen nun mit den Bedingungen des Reichsbestandes in Einklang gebracht werden. Und da es sich um Nationalitätenfragen und *nicht* um «Königreiche- und Länder»-Fragen handelt, so müssen diese Rechte vor «historisch» gefärbter Beeinträchtigung geschützt werden. Das lässt sich aber nur erreichen, wenn man die compact wohnenden Völker nach ihren grossen, allgemeinen ethnographischen Grenzen gegenseitig ab-

sondert, jedem derselben ein *gleiches* Ausmass der Autonomie anerkennt und alle, mittelst einer Bundesstaats-Verfassung, zu einer organischen Einheit zusammenfasst. Gleichmässige Autonomie auf den nationalen, zusammenhängenden Gebieten und eine vollkommene Einheit in den gemeinsam zu verwaltenden Reichsangelegenheiten, das sind die zwei Principien, die zu einer Lösung der Nationalitätenfragen unseres Reiches führen können. Das Reich würde dadurch zu einem Föderativstaate, zu einem Bundesreich umgewandelt werden und es könnte dann durch die Liebe seiner Völker und die Ordnung im Innern der Zukunft vertrauensvoll entgegensehen.

Wenn es noch immer Leute gibt, die vor einer Föderativverfassung erschrecken und diese als «Auflösung» bezeichnen möchten, so kann man heute getrost behaupten, dass diese Leute von staatsrechtlichen Fragen überhaupt nichts verstehen. Denn wer von Staatsverbindungen auch nur eine Ahnung hat, der weiss heute, dass ein *Föderativstaat*, zu deutsch *Bundesstaat*, kein *Staatenbund* ist. Das unterscheidende Merkmal des ersten gegenüber dem Staatenbund ist aber gerade seine vollständig gewährleistete politische Einheit, die ihren Ausdruck in einer Reichsregierung, in einem Reichsparlament, welches aus directen Wahlen hervorgeht, und in einer Reichsgerichtsbarkeit findet. So locker und unhaltbar jeder Staatenbund ist, so einheitlich und festgefügt ist ein Föderativ- oder Bundesstaat. Um sich davon zu überzeugen, braucht man nicht gerade die Werke *Waitz's*, *Laband's*, *Borel's*, *Le Fur's*, *Brunialti's* u. s. w. studiren, es genügen gewöhnliche historische Kenntnisse, denn die drei heute bestehenden Bundes-Staaten *Deutschland*, die *Schweiz* und die *Amerikanische Union* sind doch bekanntlich aus Staatenbünden hervorgegangen. Ja, es gibt namhafte Staatsrechtslehrer, die den Glied-

staaten des Bundesstaates nicht nur die Souveränität, sondern selbst den Staatscharakter absprechen wollen. Und wieder Andere erblicken im Föderativstaat hauptsächlich *eine* Gefahr: er strebe naturgemäss ein regelrechter — *Einheitsstaat* zu werden! Folglich können nur Leute, die keine blasse Idee von Staatenverbindungen haben, den Bundesstaat als eine lockere staatsrechtliche Verbindung präsentiren wollen. Ja wohl, eine lockere und auf die Dauer unhaltbare, weil nothwendigerweise zur Auflösung führende Staatsverbindung ist der Dualismus, weil er ein Staatenbund ist und weil er bereits thatsächlich in voller — Auflösung begriffen ist!

Bezüglich der nationalen Abgrenzung sagt man gewöhnlich, sie sei schwer durchführbar, denn es blieben auf den compacten Gebieten fremd-ethnische Enklaven zurück. Nun, Völker und Enklaven, das ist zweierlei. Will man etwa unbedeutenden Enklaven zuliebe ganzen Völkern ihr Selbstbestimmungsrecht verschärzen und das Reich permanenten Krisen preisgeben?

Ein anderer Einwand ist der, dass Tschechen und Polen der nationalen Abgrenzung keinen besonderen Geschmack abgewinnen können. — Nun, seitdem man den Magyaren das Recht zur Magyarisirung ganzer Völker eingeräumt hat, ist es erklärlich, dass es auch den Tschechen nach einer Tschechisirung der Deutschen, und den Schlachzizen nach einer Polonisirung der Ruthenen gelüftet. Dass Tschechen und Polen die Absonderung der Deutschen und Ruthenen mit einem Geschrei über «Landeszerreissung» begrüßen würden, ist sehr wahrscheinlich. Aber dieses Geschrei hätte nicht nur keinen ethischen Grund, sondern wäre geradezu widersinnig und der ganze tschechisch-polnische Spectakel würde einfach lächerlich werden, wie jeder Grössenwahn.

Aus den geschlossenen deutschen Ge-

bieten Böhmens, Mährens und Schlesiens könnte man zwei deutsch-österreichische autonome Individualitäten bilden.

Die nationale Abgrenzung der Völker unserer Monarchie ist somit für eine glückliche Lösung der Nationalitätenfragen so wesentlich, dass es ohne dieselbe einfach überhaupt keine Lösung gibt. Allenfalls müsste diese staatsrechtliche Umgestaltung sich auf das *gesamte* Gebiet der Monarchie erstrecken, denn lange kann eine Staatsform «auf Kündigung» nicht bestehen, namentlich nicht dann, wenn die Kündigung bereits erfolgt ist! . . .

ZUR RUMÄNISCHEN FRAGE IN UNGARN

Lugos, 6. Januar. Bekanntlich wurden den Rumänen in der letzten Zeit alle von ihnen einberufenen Wählerversammlungen seitens der magyarischen Regierung verboten und das mit einer geradezu empörenden Berufung auf das Gesetz von der «Gleichberechtigung» der Nationalitäten in Ungarn. Die Kossuthisten, die in ihren Versammlungen die Personalunion als ein Evangelium des magyarischen Chauvinismus proclamieren und auf diese Weise thatsächlich und stets gegen die Grundlagen der Monarchie, gegen die Verfassung mit unbeschreiblicher Rücksichtslosigkeit hetzen, die können thun was ihnen beliebt: für *sie* besteht in Ungarn ein Versammlungsrecht und *dieses* Recht der Kossuthisten wird seitens der Regierung stets gewissenhaft geachtet. Ja, selbst die jüdisch-magyarischen Socialisten können das Versammlungsrecht in Ungarn nach Herzenslust gebrauchen und missbrauchen. Sie dürfen in Versammlungen und auf öffentlichen Plätzen schreien, so viel sie wollen: «Nieder mit dem Vaterlande!» «Abzug den Staat!» «Hoch die sociale Revolution!» Aber Bürger rumänischer Nationalität werden kurzweg eingekerkert, weil sie gelegentlich ein «Hoch» auf ihren Parteipräsidenten, Herrn Dr. *J. Ratiu*, ausbrachten. Das Versammlungsrecht besteht für die drei Millionen Rumänen so gut wie gar nicht. Die magyarische Regierung weiss freilich sehr wohl, warum sie den Rumänen die

Abhaltung irgend welcher öffentlicher Versammlungen untersagt. Sie weiss, dass trotz aller ihrer Einschüchterungsversuche das Rumänenthum Ungarns und Siebenbürgens heute ebenso kaiser- und reichstreu ist, wie vor fünfzig Jahren, und da könnten die Rumänen auf ihren Versammlungen in der Frage des Dualismus Beschlüsse fassen, die weder den Kossuthisten, noch deren gouvernementalen Freunden zu Statten kämen.

MAGYARISCHE KNIFFE

Die Unabhängigkeitspartei hat also wirklich dem sogenannten «guten Ruf» des magyarischen Parlamentarismus das Opfer gebracht abzurüsten, die Obstruction einzustellen und die Banffy'sche Vorlage über das Provisorium Gesetz werden zu lassen.

Dass die ganze Obstruction eigentlich eine Komödie war, das wussten wohl die Eingeweihten. Nun können es auch die erfahren, die das nicht recht glauben mochten. Die seit neuerer Zeit wieder in den Diensten der magyarischen Regierung stehende *Frankfurter Zeitung* veröffentlichte neulich einen aus ung. liberalen Kreisen stammenden Bericht über die politische Lage in Ungarn. Da heisst es unter Anderen:

Baron Banffy nennt sich mit Vorliebe den Minister des Königs und es gibt Leute, auch in der Regierungspartei, die diese Floskel für voll nehmen. Diese Letzteren, nicht die Letzten der Partei, haben dem Kabinettschef verargt, dass er jüngst das von der Oppositinn geforderte Kopfnicken zu der neuerlichen Erklärung Appönyi's sich nicht hat abringen lassen. Nach ihrer Ansicht wäre die Obstruktion damit entwaffnet und das Land vor Komplikationen bewahrt gewesen. Bei aller Sympathie für diese selbstständigen Elemente der liberalen Partei muss nun doch gesagt werden, dass diesmal ausnahmsweise Baron Banffy im Rechte war, und es auch jetzt ist, wenn er fordert, dass die Partei sich über Differenzen in den Details der Führung

hinwegsetzen möge. Ein Ministerpräsident kann nicht jedes Detail seiner Haltung motiviren, er hat auch Pflichten der Diskretion und muss Manches errathen lassen, was ohnehin so schwer nicht zu errathen ist. *Baron Banffy durfte nicht mit dem Kopfe nicken, weil er sonst riskirt hätte, dass der König das Gesetz nicht sanktionirt hätte, das nach Tische anders aussah, als vor Tische.* Baron Banffy hat die Ermächtigung erhalten, den Maitermin in die Vorlage aufzunehmen, aber nur zum Zweck der Drohung nach Oesterreich und der Köderung der Unabhängigkeitspartei, nicht aber um mit diesem Termin die Krone für die Errichtung des selbstständigen Zollgebietes zu binden. *Der König will auch weiter freie Hand haben. Ob er sie im Mai noch hat, ob in Ungarn abermals ein Prorisorium zu erlangen sein wird, das ist freilich eine andere Frage.* Ganz verfehlt aber wäre es — vom Standpunkt des Parteiregimes — gewesen, den König mit dem Hinweise auf die Gefahren, die erst

im Mai entstehen werden, heute schon zu ihm widerwärtigen Entscheidungen zu drängen. Bis zum Mai kann, so Manches mit und ohne Zuthun der Regierung geschehen, was auch in Wien die Lage in anderem Lichte erscheinen lassen wird. Dann kann ein ungarischer Ministerpräsident, ohne die Gefahr eines Systemwechsels herauszufordern, auf diese neue Situation hinweisen und die nöthigen Ermächtigungen verlangen. Von seiner Partei aber darf der Kabinettschef erwarten, dass sie genug Scharfsinn zeige, diese Situation auch ohne indiskrete Erörterungen zu begreifen. Heute wäre jede Aktion gegen mächtige Strömungen bei Hofe verfrüht und würde nur das Gegentheil dessen, was erreicht werden soll, bezwecken. Noch ist der Unmuth gegen Oesterreich im Lande nicht stark genug, um bezüglich des Zoll- und Handelsbündnisses einen ernst zu nehmenden politischen Faktor zu bilden, aber was nicht ist, kann bald werden.

CRONICA GENERALA

Făcându-se o regretabilă confuziune, s'a susținut dela tribuna Senatului de către d. ministru de interne, după cum rezultă din desbaterile publicate tocmai acum în «*Monitorul Oficial*» No. 212 din 21 Decemvre — că Liga ar fi manifestat dorința către organele poliției cu ocaziunea întruniri dela 14 Decemvre, ca să meargă cu steagul albastru dela localul ei și pînă la localul de întrunire, și că la glasul mulțimei, care a găsit ecou în membrii Ligei, steagul s'a re-

întors pe Calea Victoriei în fața baionetelor. Comitetul central al Ligei face cunoscut, că nici unul din membrii săi nu a manifestat dorința de a scoate steagul albastru pe stradele Bucureștiului, mai cu osebire, că acest steag nu aparține Ligei, ci studenților, și că prin urmare demonstrațiunea făcută pe Calea Victoriei nu i se poate atribui comitetului Ligei, care nu a participat decît în întrunirea ce s'a ținut în cea mare liniște în sala Hugo. Liga nu are necesitate de manifestațiuni sgomotoase ca

acelea ce au avut loc în ultimul timp, pentru a-și urmări scopurile sale, și pentru ca asemenea manifestațiuni să nu fie atribuite Ligei rugăm pe toate ziarele binevoitoare cauzei naționale să publice acest comunicat.

Comitetul central al LIGEI CULTURALE.

UNGURII, SAȘII ȘI ROMÂNII

Sașii din Transilvania, o populațiune de vr'o 200.000 de oameni, sunt un element foarte patriot, muncitor și bun. Luptele lor cu Ungurii însă au fost suspendate acum cîți-va ani, cînd cîți-va oameni fruntași de ai Sașilor au crezut, că alăturîndu-se deputații sași la partidul guvernamental, naționalitatea săsească ar putea fi mai bine scutită și de maghiarizare și de romanizare. În urma acestor considerații, deputații sași au intrat în partidul guvernamental, dar naționalitatea săsească nu numai că nu a obținut nici un scut, ci a fost expusă la aceleași violențe și experimentări de maghiarizare ca și Românii.

Acum, în urmă, după votarea proiectului de maghiarizare a numelor toponimice, poporul săsesc s'a convins în fine, că n'are ce aștepta dela avansurile pe cari le făcuse Maghiarilor, și în consecință cei mai mulți deputați Sași au fost nevoiți să cedeze curentului poporal și să părăsească majoritatea parlamentară a guvernului maghiar. Deputații cari au eșit deja din această tabără șovinistă sunt domnii: *Melzer, Schmidt, Hintz, Meltzl, Dörr, Schwicker* și *von Brenerberg*.

Meritul principal al acestei schimbări de front a politicii săsești revine grupării tinerimei săsești din jurul energicului și inteligentului ziar *Kronstädter Zeitung*. Gruparea aceasta înțelese de mult, că pactul dintre guvern și Sași era pactul dintre lup și miel și de aceea făcea mereu propagandă pentru ruperea relațiunilor cu gu-

vernul și pentru începerea unei opozițiuni strajnice în alianță cu Românii.

Tinerii Sași dela Brașov n'au împărtășit nici odată temerile copilărești că *România* ar putea constitui un pericol pentru naționalitatea lor. Așa este. Românii ardeleni nu sunt șoviniști și au avut totdeauna stimă pentru cultura germană. Ori cum s'ar desvolta lucrurile, Sașii pot fi siguri, că din partea Românilor li se vor respecta totdeauna drepturile lor de existență națională. La ori ce grad de autonomie ar ajunge Românii din Transilvania vr'odată, ei n'au să abuzeze de puterile lor spre a nesocoti ființa națională a Sașilor și libera lor desvoltare.

Un Brașovean.

ÎNTRUNIREA DELA ARAD.

Dăm în cele următoare rezoluțiunile ce erau proiectate a se vota de adunarea românească de la Arad.

Adunarea alegătorilor români întrunită în Arad la 11/23 Decembre 1897 cu scop de a se orienta atît asupra situațiunii politice generale a patriei cît și asupra celei speciale a poporului românesc din Ungaria și Transilvania, aduce următoarele Resoluțiuni:

I.

Poporul românesc locuitor în țările de sub coroana Sfîntului Ștefan se simte scos din toate drepturile sale politice și naționale. Politica de maghiarizare a regimelor ce s'au succedat dela 1867 încoaci îl amenință chiar în existența sa etnică. Adîncă nemulțumire, de care este cuprins din cauzele acestea poporul românesc, trebuie să producă la toți patrioții sinceri și luminați serioase îngrijiri pentru posibilitatea desvoltării pacinice și fericite a statului. În fața acestor stări de lucruri, produse chiar prin regim și parlament, poporul românesc, pururea credincios glorioasei case a Habsburgilor, cu credință și

devotament își întoarce privirile spre tron, isvorul dreptății și sanarea răului o așteaptă dela intervențiunea Coroanei, care în pozițiunea sa înaltă stînd peste orice particularism și, ca ade-vărat reprezentant al intereselor celor mai înalte ale statului, are chemarea constituțională de a se întrepune, ca nu cumva prepotența unei rase jignind interesele îndreptățite ale altor, să se con-turbe pacinica împreună viețuire a popoarelor sale și statul să fie expus unei sguduirii chiar în structura sa cea mai internă.

II.

Doritor de cultură și iubitor de pace, poporul românesc simte adîncă bucurie văzînd străduința Suveranilor Europei pentru menținerea păcii. În deosebi vizitele schimbate între gloriosul nostru Monarch și între Regele României, sub al căror sceptru trăește majoritatea poporul românesc, ne îndreptățeau a spera, că luîndu-se în dreaptă considerare însemnătatea politică a legăturilor prietenești între cele două state vecine, stăruință se va depune în partea celor competiți, ca prin încetarea prigonirilor față de Românii locuitori în țările de sub coroana Sfîntului Ștefan și prin împlinirea cererilor îndreptățite și juste ale lor, să se poată încheea și între popoarele acelor state amicitie sinceră și dăinuitoare, singurul temei firesc și sănătos al alianțelor între domnitori și state. Dureri însă, guvernul țării noastre n'a priceput buna intențiune a Suveranilor, și în loc de a face posibilă o viață comună mulțumitoare, chiar după întîlnirile Suveranilor a potențat prigonirile contra naționalităților, și presa pusă în serviciul guvernului, în chip pervers a căutat să exploateze înaltele vizite în defavorul poporului român și a celorlalte naționalități nemaghiare din patrie.

III.

Isvorul amărăciunei poporului românesc din țările vecine de sub coroana Sfîntului Ștefan este ideea fundamentală a actualei politice de stat, care cu totală desconsiderare a intereselor de viață ale monarhiei servesc exclusiv interesele naționale ale unei rase, proclamînd de scop final al său crearea unității naționale maghiare a Ungariei, care va să zică nimicirea etnică a celorlalte individualități naționale ale statului. Această pornire aflîndu-se în contradicțiune cu dispozițiunile fundamentale ale constituțiunei ungare și cu

drepturile firești imprescriptibile ale popoarelor nemaghiare de sub coroana Sfîntului Ștefan, produce un dureros conflict între aceste popoare și între puterea de stat, și acest conflict în persistența sa va duce monarchia în mod fatal la primejdioase sguduirii interne. Față cu această politică de stat atît de nedreaptă și desastroasă adunarea presentă a alegătorilor români cere să se asigure pe temeiul necondiționatului respect față cu legile sancționate, *egala îndreptățire a tuturor popoarelor* cari constituiesc acest stat în conformitate cu marele principiu de egală îndreptățire națională, pe care se întemeiază programul național din 1881. Prin aceasta poporul român ar fi pus nu numai în drepturile sale, dar și în poziția fericită de a putea lua parte la viața publică a statului și a lucra cu mai deplină putere pentru prosperarea și buna stare a patriei, fiind ast-fel scutit de a-și mistui forțele în lupte lăuntrice de apărare contra regimului.

IV.

Prigonirile de tot soiul pornite de guvern în contra Românilor cu scopul vădit de a-i intimida și de a slăbi insistența lor întru combaterea unificării naționale a statului, a produs rezultatul contrar, și creșterea amărăciunei poporului nostru ne umple pe toți de serioase îngrijiri. În interesul bine înțeles al patriei noastre protestăm deci contra acestor prigoniri și pretendem mai ales scoaterea din vigoare a acelor nefaste ordinațiuni ministeriale, care în adevărată orbire politică vreau să silească poporul românesc de a părăsi în activitatea sa politică calea publicității și a formelor constituționale.

V.

La timpul său poporul românesc a protestat în contra proiectelor de legi politice bisericesti. De atunci aceste proiecte s'au făcut legi și astăzi putem constata, că îngrijirile noastre s'an justificat. Legile politice-bisericesti au sguduit credința creștinească, basa morală a statului nostru și prin efectele lor aceste legi facilitează desfacerea legăturilor morale cari sunt menite a încheaga pe indivizii singuratici în familie, în societate, în stat. În chipul acesta legile politice-bisericesti nu numai că știrbesc caracterul creștinesc al statului nostru și vatămă interesele basate pe legi încă neabrogate ale bisericilor creștine, ci contribuie chiar la slăbirea patriei noastre. În

deplină cunoștință cu majoritatea însăși a poporului maghiar, cerem deci desființarea legilor politice bisericești.

VI.

Protestăm cu toată tăria cuvintului nostru în contra proiectului de lege despre maghiarisarea numelor de localități și considerăm acest proiect ca un nou act îndreptat în contra ființei etnice a popoarelor nemaghiare din patrie și în contra autonomiei bisericești și comunale, asigurate prin legile fundamentale ale țării.

VII.

În mijlocul tristei noastre situațiuni politice adunarea constată cu atît mai vie mulțumire faptul că în măsura în care dispare falsul nimb al libertății și al liberalismului în Ungaria se întorc earăși spre noi simpatiile popoarelor europene și că importanța politică a Românisimului pentru monarhia hasburgică, pentru interesele vitale ale acesteia în Orient și pentru interesele europene în general, află recunoașterea sa în cercuri politice tot mai largi. Luptînd pentru adevăr și dreptate, poporul românesc are cu sine simpatiile popoarelor civilizate și ale tuturor oamenilor iubitori de adevăr și dreptate. Deci adînc pătruns de sentimentul grațitudinii, adunarea exprimă cea mai călduroasă mulțumită tuturor bărbatilor de stat, publiciștilor și amicilor poporului român, cari au apreciat just cauza noastră dreaptă și au sprijinit-o cu zel înaintea forului lumii civilizate. Și în deosebi aducem tributul nostru de recunoștință fraților din Regat, cari în zile grele nu-și uită de noi.

VIII.

În fața insinuărilor cari intenționează seducearea opiniunii publice a Europei în chestiunea situațiunii publice a Românilor de sub coroana Sfîntului Ștefan, adunarea constată, că întreg poporul românesc este unul și nedespărțit în aspirațiunile sale naționale-patriotice, mărturisind un singur program politic, stabilit la 1881 prin reprezentanții alegătorilor români din Ungaria și Transilvania.

IX.

Avînd în vedere, că tendința principală a politice de stat amenință în existența lor etnică

pe toate popoarele nemaghiare ale Ungartei și Transilvaniei, adunarea dă expresiune convingerei sale, că a sosit timpul suprem ca toate acestea popoare cu unite puteri să încerce respingerea acestei tendințe și să stabilească ca principiu fundamental al statului nostru poliglot egala îndreptățire națională a tuturor națiunilor conlocuitoare. În consecință, adunarea invită pe conducătorii politici ai națiunilor nemaghiare aliate la continuarea mai intensivă a activității pentru realizarea programului politic comun stabilit la 1895 în primul congres al naționalităților română, sîrbă și slovacă.

X.

Urmărim cu simpatie stăruința ce depun popoarele din Austria pentru validitatea principului de egală îndreptățire, singura cale prin care se poate asigura mărirea și întărirea Monarhiei Habsburgice.

INFORMAȚIUNI

La manifestația de simpatie ce Liga culturală a exprimat cu ocazia morței regretatului G. Em. Lahovari, d. S. *Periețeanu-Buzău*, președintele Secției București, a primit din partea domnei Zoe Lahovari; soția defunctului, următoarea scrisoare:

Domnule Președinte,

Prea iubitul meu soț se devotase cu totul idealului național pre care îl reprezintă Liga pentru unitatea de cultură a Românilor.

Patriotismul său nețărmurit găsia o nobilă îmboldire în aspirațiunile la a căror realizare lucrează societatea pe care o presidați.

Manifestația de simpatie și condoleanță din partea Ligei este pentru mine îndoit de prețioasă în trista situațiune în care mă găsesc.

Vă rog a primi călduroasele mele mulțumiri și a vă face interpretul meu pre lingă colegii D-voastră.

22 Decembre 1897,

Zoe Lahovari.

Revista «*La Diplomatie*» publică patru articole unul asupra *M. S. Regelui Carol*, unul despre *M. S. Regina*, al treilea este o biografie a d-lui *Dimitrie A. Sturdza*, iar al patrulea o biografie d. *Jean Lecomte de Nouy*.
